

การประเมินการฝึกอบรมนำร่องตามโครงการ ปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอน ของครูประถมศึกษา : อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ*

(ต่อจากฉบับที่แล้ว)

7.2 อภิปรายผลการประเมินและข้อเสนอแนะ

7.2.1 ผลประเมินกระบวนการบริหารงานและจัดการโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาตั้งแต่เริ่มต้น วันที่ 1 ตุลาคม 2527 จนถึงการศึกษาฝึกอบรมนำร่อง พบว่า มีการบริหารงานและจัดการโครงการอย่างมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์กระบวนการบริหารงาน POSDCORB ทั้งนี้เป็นเพราะโครงการนี้ได้มีผู้บริหารโครงการที่ถึงพร้อมด้วยบารมี ทุ่มเทาให้กับโครงการอย่างเต็มที่ เป็นนักวิชาการที่แท้จริง เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย อีกทั้งโครงการนี้มีคณะปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพสูง แต่ละคนได้ผ่านการคัดเลือกอย่างเข้มงวด และมีหลักเกณฑ์ ยิ่งไปกว่านั้นพบว่าโครงการนี้มีการบริหารที่เป็นระบบเป็นหลักเป็นฐาน มีการวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการกำกับติดตามผลอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในการประเมินโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา :

การฝึกอบรมนำร่องนี้ ได้มีการตั้งคณะกรรมการประเมินโครงการขึ้นโดยเฉพาะ ซึ่งประกอบด้วยผู้รู้ผู้เล่นทั้งในด้านวิทยุการศึกษา ประเมิน และผู้รอบรู้ในเนื้อหาวิชา ตลอด

จนผู้รู้ที่มาจากคณะปฏิบัติงาน พฤติกรรม เช่นนี้แสดงว่า ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจวางระบบโครงสร้างการบริหารโครงการนี้ได้ ยอมรับว่าการบริหารโครงการวิชาการมี

* รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รัชชพลเมือง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวัสดิ์ ประทุมราช ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรสุตา บุญยไวยโรจน์ นายสุรพล จิตต์อำไพ นายจักรกฤษณ์ สำราญใจ นายพิศิษฐ์ ตันตวณิช

ความจำเป็นต้องอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะสาขา
 อย่างไรก็ดี การบริหารโครงการปรับปรุง
 ประสิทธิภาพ การเรียนการสอนยังประสบ
 ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ คือ ความผันผวน
 ไม่แน่นอนของงบประมาณ ตัวอย่างเช่น ผู้
 บริหารโครงการต้องดำเนินโครงการล่วงหน้า
 ก่อน 3 เดือน จึงทราบว่างบประมาณที่ได้อนุมัติ
 เป็นเท่าไร ต้องมีการเปลี่ยนแปลงของเงิน
 การประเมินโครงการในระยะนำร่องจากเงินกู้
 ธนาคารโลก มาเป็นเงินงบประมาณแผ่นดิน
 ตามโครงการอบรมครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน
 เป็นต้น ความไม่แน่นอนของงบประมาณเช่นนี้
 มีผลต่อการดำเนินโครงการเป็นอย่างมาก สาเหตุ
 ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า โครงการนี้เกิดขึ้น โดย
 อาศัยเงินกู้เพื่อพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 5 ที่
 เหลืออยู่ ซึ่งก็มักจะทราบได้ตอนปลายปีงบประมาณ
 ตลอดจนการเงินการงบประมาณ
 ต้องดำเนินการขออนุมัติตามระเบียบกระทรวง
 การคลัง ซึ่งมักไม่ใคร่เอื้ออำนวยต่อการบริหาร
 โครงการ โดยเฉพาะโครงการวิชาการ ปัญหา
 อีกประการหนึ่งที่สำคัญยิ่งก็คือ ความเป็น
 ระบบราชการ ทั้งในด้านการเงินงบประมาณ
 และการปฏิบัติงาน ตามธรรมชาติของการ
 บริหารงาน ประเภทโครงการวิชาการ ที่มี
 ระยะเริ่มต้นและระยะสิ้นสุดที่ชัดเจน การ
 ทำงานต้องอาศัยความชำนาญเฉพาะ การ
 บริหารโครงการจะมีประสิทธิภาพมาก เมื่อ
 มีกลไกบริหารพิเศษแตกต่างจากระบบราชการ
 ที่เป็นอยู่ที่เต็มไปด้วยขั้นตอนและรายละเอียด
 การบริหารงานประเภทโครงการวิชาการ
 ภายใต้ระบบราชการที่ทุกคนคุ้นเคย จึงเป็น

การยากอย่างยิ่งที่จะบริหารและจัดการโครง
 การได้อย่างมีประสิทธิภาพในระดับที่มุ่งหวัง
 ด้วยสภาพบริบท (context) ด้วยความไม่แน่นอน
 ของงบประมาณ และสภาพของการปฏิบัติ
 ที่ต้องจำยอมปฏิบัติตามระบอบราชการ พอจะ
 กล่าวสรุปได้ว่า ถ้าไม่เปลี่ยนแปลงบริบทแล้ว
 นับว่าโครงการนี้มีการบริหารและการจัดการ
 อย่างดีที่สุดแล้ว อย่างไรก็ตาม คณะผู้ประเมิน
 เห็นว่า ถ้าต้องการประสิทธิภาพของการบรรลุ
 วัตถุประสงค์ของโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
 เป็นโครงการเงินกู้เพื่อพัฒนาการศึกษา มี
 ความจำเป็นต้องทบทวนและปรับปรุงบริบท
 ของการบริหารโครงการใหม่ เพื่อให้การ
 บริหารงานและโครงการมีประสิทธิภาพใน
 ระดับที่คาดหวังคุ้มค่างบเงินกู้ต่างประเทศที่
 มาใช้ลงทุนในโครงการ

เพื่อให้การดำเนินงานโครงการลักษณะ
 เดียวกัน เป็นไปอย่างราบรื่นมีประสิทธิภาพ
 มากยิ่งขึ้น มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหาร
 โครงการดังต่อไปนี้

- 1) เนื่องจากงานโครงการเป็นงานที่มี
 ลักษณะพิเศษต่างไปจากงานราชการประจำ
 ตามปกติ เป็นงานที่ต้องริเริ่ม สร้างสรรค์
 มีการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ การดำเนินงานอาจจะ
 ต้องมีเทคนิควิธีที่แตกต่างไปจากงานประจำ
 มีปัญหาอุปสรรคที่แปลกออกไป และบางครั้ง
 จำเป็นจะต้องรีบแก้ไขอย่างรวดเร็วให้ทัน
 เหตุการณ์ จึงไม่สามารถจะใช้วิธีบริหารงาน
 แบบงานราชการตามปกติได้ เพื่อให้การบริหาร
 โครงการดำเนินไปด้วยความคล่องตัวกว่าที่

เป็นอยู่ ควรจะได้มีการดำเนินการขอแก้ไขปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงระเบียบปฏิบัติราชการในการดำเนินงานโครงการในระบบราชการเสียใหม่ ไม่ควรใช้ระเบียบปฏิบัติราชการประจำตามปกติ มาใช้กับงานโครงการ โดยเฉพาะระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการเงิน ควรให้มีความคล่องตัวมากขึ้น

2) การจัดโครงสร้างของการบริหารโครงการควรให้เอื้อต่อการทำงานของโครงการ และเอื้อต่อการประสานงานกับฝ่ายหรือหน่วยงานต่าง ๆ ให้คล่องตัวยิ่งขึ้น ผู้ปฏิบัติงานให้กับโครงการทุกคนควรอยู่ในสายการบังคับบัญชาของหัวหน้าโครงการ หัวหน้าโครงการควรเป็นผู้บังคับบัญชาผู้ปฏิบัติงานในโครงการ ในฐานะผู้บังคับบัญชาตามระบบราชการ

3) คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการควรมีอย่างน้อยหนึ่งคน ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการ และการเงินให้กับโครงการ ไม่ควรให้ผู้ปฏิบัติ ซึ่งคัดเลือกมาเพื่อทำงานเทคนิคทางวิชาการ มาทำหน้าที่เหล่านี้ เพราะความไม่แม่นยำเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติราชการ ทำให้ทำงานขลุกขลักชักช้าอาจผิดพลาดได้ ทั้งยังเป็นงานที่มาเพิ่มภาระทำให้ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถทุ่มเทการทำงานให้กับงานวิชาการ ซึ่งเป็นงานหลักของโครงการได้ ผู้ที่จะมาทำหน้าที่นี้จะต้องเข้ามาอยู่ประจำรับผิดชอบเรื่องเกี่ยวกับโครงการนี้โดยเฉพาะเข้ามาเป็นผู้ปฏิบัติคนหนึ่งของโครงการ อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของหัวหน้าโครงการ ซึ่งควรจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและแม่นยำเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติราชการเป็นอย่างดี และที่เหมาะสมก็ควรเป็น

เจ้าหน้าที่ของ สร. ที่ได้รับมอบหมายให้เข้ามาร่วมทีมคณะผู้ปฏิบัติงานของโครงการ

4) ควรจัดให้มีระบบการเก็บหลักฐานข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานให้เป็นระเบียบ ให้ง่ายแก่การเรียกใช้ โดยเฉพาะหลักฐานข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องการใช้งบประมาณของโครงการ ไม่ควรทำแต่เฉพาะหลักฐานการเบิกจ่ายตามระเบียบราชการเท่านั้น ควรทำหลักฐานทางบัญชีว่าได้ใช้จ่ายเงินเพื่อกิจกรรมต่าง ๆ อย่างไร ทั้งนี้เพื่อจะให้ได้ทราบว่า การจัดสรรงบประมาณให้กับกิจกรรมต่าง ๆ มีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด และทราบว่า การใช้จ่ายงบประมาณต่าง ๆ เป็นไปตามแผนหรือไม่ ซึ่งการจัดระบบข้อมูลของโครงการเหล่านี้ ถ้าโครงการมีเจ้าหน้าที่ประจำโครงการที่แน่นอนตามที่เสนอแนะในข้อ 3 แล้ว งานประเภทนี้ก็จะสามารถจัดทำได้

5) ควรมีการชี้แจงนโยบายของผู้บริหารระดับสูงเกี่ยวกับงานโครงการให้ผู้บริหารระดับรอง และเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการได้เข้าใจอย่างชัดเจน และสามารถนำนโยบายเหล่านั้นมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้ได้ เพื่อให้การสนับสนุนช่วยเหลือ การประสานงานในระดับต่าง ๆ รวดเร็ว มีประสิทธิภาพมากขึ้น

6) ควรจัดให้มีระบบการให้รางวัลตอบแทนแก่ผู้ที่ทำงานให้โครงการให้เป็นที่ยอมรับและเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้ทำงานตั้งใจทำงานให้กับโครงการมากขึ้น ระบบการให้รางวัลที่น่าจะทำได้ก็คือ จัดให้มีเงินค่าตอบแทนหรือเงินสมนาคุณแก่ผู้ทำงาน

โครงการทุกระดับ เช่นเดียวกับที่ให้กับผู้เชี่ยวชาญหรือหัวหน้าโครงการ โดยให้มีการกำหนดอัตราค่าตอบแทนให้เป็นที่แน่นอนตามภาระหน้าที่ ในโครงการเป็นจำนวนมากน้อยลดหลั่นกันไป สิ่งจูงใจเหล่านี้จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานมีกำลังใจและตั้งใจทำงานให้โครงการมากขึ้น

7) วิธีการในการบริหารงานโครงการนี้ที่ถือได้ว่ามีส่วนช่วยอย่างสำคัญให้โครงการนี้บรรลุจุดมุ่งหมายมากพอสมควร ควรที่จะนำไปใช้ในการบริหารโครงการในลักษณะเดียวกันนี้ได้แก่

ก. การวางแผนงานอย่างละเอียด ชัดเจน โดยเฉพาะการวางแผนปฏิบัติงานในแต่ละกลุ่มกิจกรรม

ข. การคัดเลือกคณะปฏิบัติงานเข้ามาร่วมงานโครงการ ทำอย่างพิถีพิถัน มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน มีกระบวนการเป็นระบบ โดยคำนึงถึงภาระหน้าที่ที่จะต้องมาทำในโครงการเป็นสำคัญ

ค. การให้อิสระแก่ผู้ปฏิบัติในการคิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ง. การจัดให้มีแผนการติดตามกำกับดูแลอย่างสม่ำเสมอ จัดให้มีการรายงานการปฏิบัติงานเป็นลายลักษณ์อักษรทุกสัปดาห์

จ. การพยายามชักชวน และใช้ผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการเฉพาะด้านมาเป็นที่ปรึกษา แนะนำในการดำเนินงานต่าง ๆ อยู่เสมอ เป็นการปฏิบัติงานที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวิชาการอย่างแน่นแฟ้น

7.2.2 ผลการประเมินการฝึกอบรมผู้ดำเนินการฝึกอบรมต้นแบบ

พบว่ากระบวนการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมหลักสูตรนี้ยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ 11 ขั้นตอน กระบวนการจัดการฝึกอบรมดำเนินไปไม่ราบรื่นเท่าที่ควร และผลการฝึกอบรมผู้ดำเนินการฝึกอบรมต้นแบบในบางวัตถุประสงค์ ผู้จัดเองก็ยอมรับว่ายังไม่บรรลุผลในระดับที่พอใจ ในทัศนะของผู้เข้าอบรม แสดงว่าผลที่ได้รับโดยทั่วไปอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก แต่ก็ยังไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดหลักสูตรการฝึกอบรมผู้ดำเนินการฝึกอบรมต้นแบบนี้มิได้ระบุนไว้ในโครงการ จึงมิได้เตรียมบุคลากรไว้ล่วงหน้า อีกทั้งทั้งการประสานงานสนับสนุนการจัดการฝึกอบรมของสำนักโครงการรับความช่วยเหลือของสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ยังไม่อยู่ในสถานะที่จะตอบสนองการจัดโครงการวิชาการได้อย่างทันท่วงที อีกทั้งระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ เป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน ยิ่งไปกว่านั้นการประชุมครั้งนี้มีผู้รับผิดชอบจัดเพียง 2 คน ทั้ง ๆ ปริมาณงานมีมากมาย ยิ่งไปกว่านั้นผู้จัดคนหนึ่งซึ่งได้เริ่มต้นโครงการก็ไม่อาจดำเนินโครงการต่อไปได้ ทั้งนี้ก็เพราะเกิดขัดข้องในทางระเบียบปฏิบัติ ทำให้ผู้จัดที่มาแทนอาจไม่ทราบความเป็นมาเป็นไปของโครงการดีพอ ยิ่งไปกว่านั้นโครงการนี้เป็นที่ต้องการของผู้เข้ารับการอบรมอย่างมาก แต่ปรากฏว่าผู้เข้ารับการอบรมมิได้มีส่วนร่วมในการวางหลักสูตรเท่าที่ควร นอกจากนี้ผู้เข้ารับการอบรมผู้ดำเนินการฝึก

อบรมต้นแบบก็เป็นคณะปฏิบัติงานของโครงการที่ได้ผ่านการคัดสรรเป็นอย่างดี จึงมีความคาดหวังจากการประชุมในระดับสูงมากเป็นพิเศษ เมื่อผู้จัดประสบปัญหาในด้านบุคลากรสนับสนุนในเชิงบริหารโครงการ และประสบปัญหาจะต้องปรับทีมผู้จัดผนวกกับระยะเวลาเตรียมการมีน้อยมาก จึงทำให้การประสานงานกับวิทยากร และกับผู้เข้ารับการอบรมไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ อย่างไรก็ตามก็ดีด้วยความศรัทธา มุ่งมั่น เอาจริงเอาจังของผู้ดำเนินการฝึกอบรมต้นแบบ ผนวกกับการทุ่มเทและเอาใจใส่ของ ผู้จัดการฝึกอบรม จึงทำให้เกิดผลที่พึงปรารถนาอยู่ในระดับหนึ่ง ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เข้ารับการอบรมในการเตรียมตัวเป็นผู้ดำเนินการจัดการฝึกอบรมหลักสูตร ผู้ดำเนินการฝึกอบรมระดับจังหวัด และการฝึกอบรมนำร่องสำหรับครูประถมศึกษาในโอกาสต่อไป จากการประเมินการจัดการฝึกอบรมผู้ดำเนินการฝึกอบรมต้นแบบ นำไปสู่ข้อเสนอแนะดังนี้

1) หลักสูตรการฝึกอบรมเข้ม สำหรับผู้ดำเนินการฝึกอบรมต้นแบบนี้ มีความจำเป็นมากต่อโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา เพราะคณะปฏิบัติงานจะได้ความรู้ ทักษะและกิจกรรมเพื่อวางแผนและจัดกระบวนการฝึกอบรมต่อไปยังผู้ดำเนินการฝึกอบรมระดับจังหวัดและครูประถมศึกษา นอกจากนี้คณะปฏิบัติงานทั้ง 15 คน ยังได้พัฒนาบุคลิกภาพของตนด้วย ซึ่งน่าจะเป็นแบบอย่างในการจัดทำโครงการฝึกอบรมในรูปแบบนี้แก่โครงการอื่น ๆ ที่จะ

ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรของโครงการนั้น ๆ ไปพร้อมกับการจัดทำโครงการ

2) ตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม ผู้จัดการฝึกอบรมควรมีได้มีแผนงานด้านการสร้างเครื่องมือสำหรับประเมินระบบฝึกอบรมและการกำหนดเกณฑ์ในการประเมิน ทั้งนี้เนื่องจากผู้จัดการฝึกอบรมจริง ๆ มีเพียง 2 คน และมีเวลาในการเตรียมหลักสูตรการฝึกอบรมน้อย จึงน่าจะเพิ่มทีมงานผู้จัดการฝึกอบรมให้เหมาะสม

3) สิ่งที่ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรค ทำให้การจัดการฝึกอบรมไม่ราบรื่นประการหนึ่ง คือ การประสานงานของสำนักงานโครงการรับความช่วยเหลือที่ต้องปฏิบัติงานตามระบบราชการ ทำให้ล่าช้า น่าจะมีการปรับปรุงระเบียบบางประการ เพื่อให้เหมาะสมกับงานโครงการ โดยเฉพาะระเบียบเกี่ยวกับงานบริการและงานการเงิน

4) การร่างหลักสูตรการฝึกอบรมที่นำมาฝึกอบรมจริง น่าจะได้มีการสอบถามคณะปฏิบัติงานให้แน่ชัดว่าต้องการอะไรจากการฝึกอบรม เพราะกิจกรรมที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการฝึกอบรมเป็นกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ โดยเฉพาะการพูดและการจัดกิจกรรมเพื่อนำไปใช้ในการอบรมต่อ แต่ในการปฏิบัติจริง ผู้เข้ารับการฝึกอบรมบางคนยังขาดทักษะในการดำเนินกิจกรรมเสริมบางประการ เช่น ทักษะการใช้เครื่องดนตรีประกอบจังหวะ เป็นต้น ผู้จัดการฝึกอบรมน่าจะได้พิจารณาถึงความเป็นไปได้ที่จะบรรจุไว้ในหลักสูตรการฝึกอบรมด้วย

7.2.3 ผลการประเมินการฝึกอบรมผู้ดำเนินการฝึกอบรมระดับจังหวัด

ในด้านการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมผู้ดำเนินการฝึกอบรมระดับจังหวัด ปรากฏว่าหลักสูตรนี้คณะปฏิบัติงานได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ก่อนข้างจะสมบูรณ์ตามเกณฑ์ 11 ประการของเกณฑ์การประเมินหลักสูตรที่ยอมรับกันในปัจจุบัน เมื่อพิจารณาในแง่ของความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลแล้ว หลักสูตรนี้ก็มีความสอดคล้องครบถ้วนดี

พิจารณาในแง่ความเหมาะสมของหลักสูตรก็จะเห็นได้ว่าหลักสูตรนี้มีได้เป็นหลักสูตรเพื่อฝึกอบรมความรู้และทักษะใหม่ แต่เป็นหลักสูตรที่ให้แนวการดำเนินการสำหรับผู้ที่มีความรู้ความสามารถและทักษะในเรื่องเหล่านี้มาแล้ว เพียงแต่จัดระเบียบและกระบวนการให้เป็นระบบ ซึ่งความสำเร็จของหลักสูตรอยู่ที่การคัดเลือกผู้ดำเนินการที่เข้าฝึกอบรม ในการปฏิบัติจริง การคัดเลือกผู้ดำเนินการฝึกอบรมได้ดำเนินการเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและมีประสบการณ์เท่าที่จะหาได้จากบุคลากรแต่ละจังหวัดที่มีอยู่แล้ว นับได้ว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในเกณฑ์ดี จุดเด่นของหลักสูตรประการแรกอยู่ที่ความยืดหยุ่นของกระบวนการดำเนินการที่มีได้กำหนดว่า กระบวนการอบรมจะต้องดำเนินการตามลำดับที่วางได้ แต่อาจปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมกับเหตุการณ์และความจำเป็น แต่ต้องได้มีโอกาสฝึกทักษะและวิธีการต่าง ๆ ให้ครอบคลุมทั่วถึง

ตลอดระยะเวลาการฝึกอบรม จุดเด่นประการที่สองของหลักสูตร คือ มีการกำหนดให้มีการประเมินผลการอบรมประจำวัน เพื่อให้ผู้ดำเนินการฝึกอบรมได้มีโอกาสประเมินการดำเนินการ เน้นจุดเด่นและแก้ไขจุดอ่อนตลอดจนเป็นแนวทางในการวางแผนดำเนินการวันต่อไป ซึ่งนับว่าเป็นจุดเด่นของหลักสูตรนี้

จุดด้อยที่สำคัญของหลักสูตร ได้แก่ ระยะเวลาในการฝึกอบรม ซึ่งมีเพียง 4 วัน แต่มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้เข้ารับการอบรมบรรลุทั้งด้านความรู้ ทักษะในการใช้ชุดฝึกอบรม และสื่อประสม และในการจัดการอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งโดยปรกติน่าจะต้องใช้เวลามากกว่านี้ แต่จุดด้อยนี้อาจขจัดได้ หากข้อตกลงที่คณะผู้ปฏิบัติการคาดไว้ถูกต้อง นั่นก็คือ ชุดฝึกอบรมเหล่านั้นมีความสมบูรณ์ในตัวเอง ผู้ดำเนินการฝึกอบรมเพียงเป็นผู้แนะนำให้ผู้เข้ารับการอบรมหรือครูได้มีโอกาสสัมผัสและศึกษาชุดเหล่านั้นก็เพียงพอแล้ว ทั้งนี้ก็มีข้อตกลงเพิ่มเติมว่าผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ในเทคนิควิธีการต่าง ๆ ในการเตรียมการสอนอยู่แล้ว เพียงแต่ต้องการการกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัว และตระหนักในภาระหน้าที่ก็เป็นการเพียงพอแล้ว

จุดด้อยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ได้แก่ การปลุกฝังทัศนคติตามจุดมุ่งหมายที่แฝงอยู่ของหลักสูตรการฝึกอบรม เพราะระยะเวลาเพียง 4 วัน คงจะไม่เพียงพอที่จะก่อให้เกิดทัศนคติตามที่ต้องการได้ นอกจากทัศนคตินั้นจะมีอยู่แล้ว

ในการอภิปรายผลการดำเนินงานและกระบวนการฝึกอบรม จะได้พิจารณาจากผลการประเมินเมื่อสิ้นสุดการอบรมในเดือนพฤษภาคม 2528 และการติดตามผลในเดือนกันยายน 2528 โดยจะพิจารณาแยกเป็นประเด็นที่น่าจะพิจารณาดังนี้

1) จุดมุ่งหมายของการใช้ชุดฝึกอบรมครู ตามจุดมุ่งหมายของการฝึกอบรมครูที่จะใช้ชุดฝึกอบรม 20 เล่ม เป็นหัวใจสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูนั้น ผู้เข้ารับการอบรมเพื่อเป็นผู้ดำเนินการระดับจังหวัด ยอมรับในหลักการว่ามีทางเป็นไปได้ เพราะเห็นด้วยว่าครูประถมศึกษา มีความรู้และทักษะแล้ว และพร้อมที่จะรับแนวคิดใหม่ เพียงแต่ขาดการส่งเสริมด้านปฏิบัติ ซึ่งในการนี้ต้องมีการปลูกฝังคุณธรรมในตัวครูเป็นสิ่งสำคัญ แต่ในขณะที่เดียวกันผู้ดำเนินการระดับจังหวัดบางส่วนได้แสดงความคิดเห็นว่า การปลูกฝังคุณธรรมอาจไม่ได้ผล เพราะกิจกรรมด้านส่งเสริมคุณธรรมน้อยไป การปลูกฝังคุณธรรมอาจไม่เพียงพอ

2) ระยะเวลาในการฝึกอบรม ผู้ดำเนินการระดับจังหวัดซึ่งได้ทำการอบรมเป็นระยะเวลา 4 วันนั้น เมื่อได้ถามความเห็นว่าจะเพียงพอที่จะทำให้สามารถเป็นผู้ดำเนินการระดับจังหวัดหรือไม่ ส่วนใหญ่ก็เห็นว่าเพียงพอที่จะสามารถเป็นผู้ดำเนินการได้ และสามารถจะอธิบายให้ผู้ร่วมงานเข้าใจวิธีดำเนินงานได้ แต่บางส่วนก็ยังไม่มั่นใจเต็มที่ โดยได้แสดงความคิดเห็นว่า ควรให้ผู้ที่จะเป็นผู้ดำเนินการอบรมระดับจังหวัดทุกคนได้เข้าร่วมสังเกตการณ์ในการ

อบรมนำร่องด้วย

3) ความเห็นในด้านระยะเวลาในการอบรม เพื่อให้คุ้นเคยกับเนื้อหาและหลักการในชุดฝึกอบรม 20 เล่มนั้น ผู้เข้ารับการอบรมให้ความเห็นว่า ระยะเวลาสั้นเกินไป ผู้เข้ารับการอบรมอ่านไม่ทัน ทำให้ไม่แน่ใจว่า ระยะเวลาที่จะให้คุ้นเคยกับชุดฝึกอบรมทั้ง 20 เล่ม ภายในระยะเวลาจำกัดนั้น คงจะไม่บรรลุผลตามที่คาดหวัง

4) กิจกรรมที่ใช้ในระหว่างอบรม ซึ่งมีสลับกันไปพร้อมกับกิจกรรมบนเวทีนั้น เมื่อพิจารณาจากวิธีดำเนินการอบรมก็เห็นว่า เป็นเรื่องที่พอจะดำเนินไปได้เรียบร้อยเหมาะสมดี แต่ก็ได้มีความเห็นจากผู้เข้าอบรมว่า มีกิจกรรมมากเกินไป ควรลดกิจกรรมลงโดยเฉพาะกิจกรรมบนเวที

ในด้านประสิทธิภาพของการฝึกอบรมพบว่าการฝึกอบรมผู้ดำเนินการฝึกอบรมระดับจังหวัดประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างดี แม้บางจุดฝึกอบรมจะประสบปัญหาในด้านสถานที่และสื่อทัศนิต่าง ๆ แต่ด้วยความสามารถและบุคลิกภาพของผู้ดำเนินการฝึกอบรมต้นแบบ และแผนงานที่เตรียมการอย่างดี ทำให้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้นกลายเป็นเรื่องเล็กน้อยเท่านั้น

จากผลการประเมินการจัดการฝึกอบรมผู้ดำเนินการฝึกอบรมระดับจังหวัด พบว่าโดยทั่วไปแล้วมีความเหมาะสมดีแล้ว น่าจะใช้เป็นแผนงานตัวอย่างได้ แต่อย่างไรก็ดีถ้าจะระบุค่าใช้จ่ายและเกณฑ์การประเมินการฝึกอบรม

ในหลักสูตรให้ชัดเจนก็จะดีมาก อีกทั้งถ้าเป็นไปได้ขยายเวลาเพิ่มขึ้น เพิ่มปริมาณผู้ดำเนินการฝึกอบรมระดับจังหวัดเตรียมสื่อเสริมให้พร้อม ตลอดจนนำข้อเสนอแนะของผู้ดำเนินการฝึกอบรมมาปฏิบัติในการวางแผนและประสานงานโครงการด้วย สิ่งเหล่านี้จะช่วยเสริมประสิทธิผลของการฝึกอบรมให้มากยิ่งขึ้น

7.2.4 ผลการประเมินการฝึกอบรมนาร่อง

7.2.4.1 ผลการประเมินกระบวนการพัฒนา

หลักสูตรการฝึกอบรมครูประถมศึกษา พบว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการฝึกอบรมมีความสอดคล้องกับความจำเป็นในการฝึกอบรมทุกประการ และการฝึกอบรมนาร่องครั้งนี้ มีกระบวนการจัดเตรียมการฝึกอบรมครบถ้วนตามระบบการฝึกอบรมที่เป็นสากลทั้ง 11 ประการ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ กล่าวได้ว่า การฝึกอบรมนาร่องครั้งนี้ ได้มีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมครูประถมศึกษาดีมาก ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าเป็นผลของความสามารถในทางวิชาการและความตั้งใจจริงของผู้เชี่ยวชาญหรือหัวหน้าโครงการและคณะปฏิบัติงานของโครงการทั้งหมด สำหรับคณะปฏิบัติงานของโครงการนั้นมีจำนวน 16 ท่าน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินการคัดเลือกมา 4 ท่าน และอีก 12 ท่านผู้เชี่ยวชาญและหัวหน้าโครงการเป็นผู้คัดเลือกคณะปฏิบัติงานของโครงการทั้ง 16 ท่าน เป็นข้าราชการสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ คณะปฏิบัติงานทุกท่านมี

ความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในการทำงานและมีความตั้งใจจริงในการทำงานเพื่อประเทศชาติอย่างแท้จริง มีการทำงานกันอย่างเป็นระบบตามลำดับขั้นตอน หากมีปัญหาเกิดขึ้นก็ปรึกษาหารือกันทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยเฉพาะผู้เชี่ยวชาญมีความเป็นกันเองกับคณะปฏิบัติงาน ซึ่งสามารถให้คำปรึกษา ให้ข้อคิดที่ดีแก่คณะปฏิบัติงานในการแก้ปัญหาต่าง ๆ และตลอดระยะเวลาของการทำงาน ผู้เชี่ยวชาญได้ปลุกเร้าให้คณะปฏิบัติงานมีกำลังใจในการทำงาน มีอุดมการณ์ในการทำงานเพื่อชาติบ้านเมืองและทำงานโดยมีคุณธรรมประจำใจ ยิ่งไปกว่านั้นการพัฒนาหลักสูตร การฝึกอบรมครูนี้เป็นหัวใจของโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา ได้มีการระบุไว้ในโครงการอย่างชัดเจน ซึ่งแตกต่างจากการพัฒนาหลักสูตรประกอบ คือ หลักสูตรการอบรมผู้ดำเนินการฝึกอบรมต้นแบบ และผู้ดำเนินการฝึกอบรมระดับจังหวัด ซึ่งมีได้ระบุอย่างชัดเจนในโครงการ ด้วยความสำคัญของหลักสูตรการฝึกอบรมครูดังกล่าว ประกอบกับความรู้ความสามารถและบุคลิกภาพที่ดีเยี่ยมของผู้เชี่ยวชาญและหัวหน้าโครงการ ตลอดจนคณะปฏิบัติการ จึงทำให้การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมครูประถมศึกษา ได้ดำเนินการสร้างตามหลักเกณฑ์เป็นอย่างดี น่าจะเป็นแบบอย่างของการพัฒนาหลักสูตรของการอบรมต่อไปในอนาคตได้เป็นอย่างดี

7.2.4.2 การประเมินกระบวนการฝึกอบรมที่ใช้ในการฝึกอบรมนาร่อง เป็นการ

ประเมินจากข้อมูลที่ได้จากแบบลงเวลาการเข้าฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม แบบสังเกตพฤติกรรมครูผู้เข้ารับการอบรม แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม และรายงานผลการสังเกตการฝึกอบรม ณ จุดฝึกอบรมต่าง ๆ ของผู้สังเกตการณ์ ซึ่งพบว่า การฝึกอบรมของทุกจุดฝึกอบรมปรากฏผลในลักษณะที่เหมือนกันในมิติที่ว่าด้วย การดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรม และสื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม ส่วนมิติที่ว่าด้วยผู้ดำเนินการฝึกอบรม และบรรยากาศของการฝึกอบรมนั้น ปรากฏผลในลักษณะที่แตกต่างกันในแต่ละจุดฝึกอบรม

1) ผลการฝึกอบรมของทุกจุดฝึกอบรม ปรากฏออกมาในลักษณะที่เหมือนกัน ในมิติ การดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรม และมิติสื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม เช่น ผู้เข้ารับการฝึกอบรมของทุกจุดฝึกอบรม มีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อวิธีการฝึก การฝึกอบรม และระดับปานกลางต่อระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม เป็นต้น และผู้สังเกตการณ์ของทุกจุดฝึกอบรมมีความเห็นเหมือนกันว่า กิจกรรมการฝึกอบรมมีความสอดคล้อง ต่อเนื่องและราบรื่นในระดับดี การควบคุมเวลาของกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปตามโปรแกรมและความเหมาะสมของเวลาที่กำหนดไว้ในแต่ละกิจกรรม อยู่ในระดับต้องปรับปรุง เป็นต้น การที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากคณะผู้ดำเนินการฝึกอบรมของทุกจุดฝึกอบรม ต้องใช้สื่อและดำเนินกิจกรรมทุกอย่างตามโปรแกรมที่กำหนดไว้ในคู่มือผู้ดำเนินการฝึกอบรม โดยที่อาจจะ

ปรับหรือเปลี่ยนแปลงได้บ้างเล็กน้อยตามความเหมาะสม อีกปัจจัยหนึ่งก็คือ คณะผู้ดำเนินการฝึกอบรมทุกคนมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องสื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม การดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรมตามคู่มือผู้ดำเนินการฝึกอบรม เพราะเป็นผู้มีส่วนร่วมในการเขียนชุดฝึกอบรมสร้างสื่อประกอบกิจกรรม และเป็นผู้คิดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ในการฝึกอบรมด้วย

2) สำหรับผลการฝึกอบรมในมิติผู้ดำเนินการฝึกอบรม และบรรยากาศของการฝึกอบรม ซึ่งปรากฏออกมาในลักษณะที่แตกต่างกันในแต่ละจุดฝึกอบรม เช่น เรื่องผลการปฏิบัติงานของคณะผู้ดำเนินการฝึกอบรม ซึ่งพิจารณาทั้งในด้านความสามารถ ความรับผิดชอบส่วนตน การประสานงานกันภายในกลุ่ม การประสานงานกับผู้ดำเนินการฝึกอบรมระดับจังหวัด และการนำข้อมูลจากการประเมินผลประจำวันมาใช้ปรับปรุงการอบรมในวันต่อไป พบว่าอยู่ในระดับดีมาก 4 จังหวัด คือ ชลบุรี อุทยา กาญจนบุรี และพะเยา ส่วนอีก 2 จังหวัด คือ จังหวัดอุดรธานี และสงขลา อยู่ในระดับดี ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อความเป็นกันเองของคณะผู้ดำเนินการฝึกอบรม จังหวัดชลบุรี อุทยา กาญจนบุรี และอุดรธานี และมีความพึงพอใจระดับมากต่อความเป็นกันเองของคณะผู้ดำเนินการฝึกอบรมจังหวัด พะเยา และสงขลา เป็นต้น จะเห็นว่าผลการประเมินการปฏิบัติงานของคณะผู้ดำเนินการฝึกอบรมในจังหวัดพะเยานั้นต่างกับเล็กน้อย จากการประเมินของผู้สังเกตการณ์

ให้ระดับดีมาก แต่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมกลับมีความพึงพอใจ คณะผู้ดำเนินการฝึกอบรมในระดับมาก การที่เป็นเช่นนี้เพราะห้องประชุมของจุดฝึกอบรมที่จังหวัดพะเยาร้อนอบอ้าว ระบบเสียงก็ไม่ดีนักและเป็นห้องที่ปรับแสงไม่ได้ จึงมีปัญหาในการฉายสไลด์ ต้องไปชมสไลด์ที่ห้องเรียน ซึ่งเป็นห้องเล็กต้องแบ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็น 2 กลุ่ม แล้วให้เข้าชมทีละกลุ่ม ซึ่งทำให้ใช้เวลาในการชมสไลด์มากกว่าที่กำหนดไว้ในโปรแกรม ทำให้ผู้ดำเนินการฝึกอบรมต้องเร่งในเรื่องเวลา ฉะนั้นการพบปะพูดคุยกันนอกเวลาการฝึกอบรมระหว่างผู้ดำเนินการฝึกอบรมและผู้เข้ารับการฝึกอบรมจึงแทบไม่มีเลย และการรับประทานอาหารกลางวันและอาหารว่างก็ไม่ได้รับประทานร่วมกัน ผู้ดำเนินการฝึกอบรมจึงไม่มีโอกาสพูดคุยและหรืออำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ทำให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ดำเนินการฝึกอบรมและผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีค่อนข้างน้อย ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจึงไม่ประทับใจในคณะผู้ดำเนินการฝึกอบรมเท่าที่ควรจะเป็น ดังนั้นจะเห็นว่าสถานที่ฝึกอบรม ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของบรรยากาศการฝึกอบรมมีผลกระทบโดยตรงต่อการประเมินการปฏิบัติงานของคณะผู้ดำเนินการฝึกอบรม

นอกจากนี้ ผลการประเมินยังบ่งชี้ว่า จุดฝึกอบรมที่ได้รับการประเมินว่ามีบรรยากาศของการฝึกอบรมในระดับดีมาก ซึ่งได้แก่ จังหวัดชลบุรี อุดรธานี และกาญจนบุรีนั้น ผลการประเมินด้านผลการปฏิบัติงานของคณะ

ผู้ดำเนินการฝึกอบรมต้นแบบการประสานงานระหว่างคณะผู้ดำเนินการฝึกอบรมต้นแบบและผู้ดำเนินการฝึกอบรมระดับจังหวัด และ ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในความเป็นกันเองของผู้ดำเนินการฝึกอบรมต้นแบบ ก็อยู่ในระดับดีมากด้วย

จากที่กล่าวมาแล้ว อาจสรุปได้ว่า มิติบรรยากาศของการฝึกอบรม ซึ่งประกอบด้วย ความเหมาะสมของห้องประชุม ซึ่งได้แก่ ขนาดของห้องระบบแสงสว่างและการถ่ายเทอากาศ และความเหมาะสมของเก้าอี้นั่งประชุม การให้ความร่วมมือของบุคคลในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม ตลอดจนความกระตือรือร้น การให้ความสนใจและความร่วมมือของผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วย เป็นมิติที่ส่งผลในทางเดียวกันกับมิติผู้ดำเนินการฝึกอบรม ซึ่งครอบคลุมในเรื่อง การปฏิบัติงานของคณะผู้ดำเนินการฝึกอบรมต้นแบบ การประสานงานทั้งภายในกลุ่มผู้ดำเนินการฝึกอบรมต้นแบบ และระหว่างกลุ่มผู้ดำเนินการฝึกอบรมต้นแบบกับกลุ่มผู้ดำเนินการฝึกอบรมระดับจังหวัด และความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อความเป็นกันเองของคณะผู้ดำเนินการฝึกอบรม แต่บรรยากาศของการฝึกอบรมเป็นมิติที่มีความจำกัดพอสมควร ที่บางครั้งเราไม่สามารถคัดเลือกให้มีสภาพเท่าเทียมกันในทุกจุดฝึกอบรม ดังนั้นผลการฝึกอบรมของ 2 มิตินี้จึงปรากฏออกมาในลักษณะที่แตกต่างกันในแต่ละจุดฝึกอบรม

อย่างไรก็ตาม บรรยากาศของการฝึกอบรมเป็นมิติที่มีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะ

ในเรื่องความพร้อมของสถานที่ที่ใช้ในการฝึกอบรม ความร่วมมือและการสื่อสารที่ชัดเจนระหว่างบุคคลในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม

ผลการประเมินกระบวนการฝึกอบรม นำร่อง ถ้าจะเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการฝึกอบรมนำร่องน่าจะดำเนินการตั้งข้อเสนอต่อไป

1) ควรปรับเปลี่ยนกำหนดเวลาให้เหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม เช่น กิจกรรมการศึกษาชุดฝึกอบรม อาจให้เวลาเพิ่มขึ้น เนื่องจากครูยังมีทักษะในการอ่านและจับใจความไม่ได้ดีนัก และหากเป็นไปได้ควรเพิ่มเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมให้มากขึ้นทั้งช่วงที่ 1 และช่วงที่ 3

2) การจัดฝึกอบรมในวันเสาร์และอาทิตย์ อาจมีปัญหาเพราะครูบางคนต้องไปเรียน อ.ค.ป. ที่วิทยาลัยครู อาจทำให้ครูขาดการฝึกอบรมได้ หากครูมารับการฝึกอบรมได้ไม่ครบทุกวันตามโปรแกรม จะถือว่าผ่านกระบวนการฝึกอบรมหรือไม่ และบรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการฝึกอบรมที่ต้องการอบรมครูทุกคนหรือไม่

3) ควรปรับกิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรมให้เข้มข้นและปลูกเร้าคุณธรรมของครูมากขึ้น การดำเนินกิจกรรม ควรเน้นกระบวนการของกิจกรรม เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสำนึกและสรุปแนวคิดได้ด้วยตนเอง

4) การจัดให้มีการประเมินผลประจำวันนั้นเป็นกิจกรรมที่ดีมาก เพราะจะทำให้ผู้รับผิดชอบได้ทราบปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ

อันจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานกิจกรรมการอบรมของวันต่อ ๆ ไป เพราะฉะนั้นผู้ดำเนินการฝึกอบรมควรให้ความสำคัญและนำข้อมูลที่ได้มาใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง และจะให้ประโยชน์มากขึ้นหากมีการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ

5) ควรให้ความสำคัญกับกิจกรรมการทดสอบก่อนฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม โดยคำนึงถึงสถานที่ การจัดโต๊ะเก้าอี้ เช่น ควรมีโต๊ะหรือใช้เก้าอี้ที่มีที่รองเขียน และที่นั่งควรจัดให้มีระเบียบ เป็นต้น

6) กิจกรรมการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่งตัวแทนออกมารายงานผลการปฏิบัตินั้น ผู้ดำเนินการฝึกอบรมควรให้ข้อคิดชมด้วย และควรหาวิธีตรวจสอบว่าครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมกลับไปปฏิบัติจริงหรือไม่

7) สื่อเสริมด้านโสตทัศน เช่น สไลด์ และ เทปโทรทัศน์ ควรต้องมีการปรับปรุงทั้งด้านเทคนิคและด้านเนื้อหา อีกทั้งแผ่นใสที่ใช้สรุปเนื้อหา มีข้อความมากเกินไป และตัวอักษรบนแผ่นใสก็ไม่ชัดเจน ควรปรับข้อสรุปให้สั้น เน้นแต่สิ่งที่สำคัญและเขียนตัวอักษรให้โต หนา และด้วยหมึกสีเข้มขึ้น

8) การทำงานของคณะผู้ดำเนินการฝึกอบรม ควรมีลักษณะที่ประสานงานกันมากกว่าการแบ่งงาน

9) การอบรมวิธีการนี้บรรยากาศเคร่งเครียดมาก โดยเฉพาะในช่วงแรกของการฝึกอบรม ฉะนั้นอาคารสถานที่ โต๊ะเก้าอี้ และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ควรอยู่ในสภาพที่เอื้ออำนวยต่อกิจกรรมการฝึกอบรมด้วย

10) ควรมีการสื่อสารที่ชัดเจนระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม

7.2.4.3 ผลการประเมินพฤติกรรมร่วมกิจกรรมของผู้เข้ารับการอบรมนำร่อง เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมพบว่า เมื่อประเมินจากค่าร้อยละเฉลี่ยของผู้เข้ารับการอบรมในการเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรม พบว่าในช่วงแรกมีเพียง 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมเทปโทรทัศน์ : สอบเพื่อสอน ที่จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่ำกว่าร้อยละ 90 ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า บางจุดฝึกอบรมไม่มีเวลาจัดกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งในกรณีนี้ จุดฝึกอบรมภาคตะวันตกไม่มีเวลาสำหรับจัดกิจกรรมนันทนาการ และจุดฝึกอบรมภาคเหนือจำเป็นต้องงดกิจกรรม เทปโทรทัศน์ : สอบเพื่อสอน ซึ่งเป็นเหตุสุดวิสัย ในช่วงแรกปรากฏว่าผู้เข้ารับการอบรมได้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี ส่วนในช่วงที่สามปรากฏว่าค่าร้อยละการเข้าร่วมกิจกรรมลดลง ปรากฏว่ามีถึง 5 กิจกรรมใน 22 กิจกรรมที่ค่าร้อยละของผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่ำกว่าร้อยละ 90 กิจกรรมเหล่านี้ ได้แก่ เทปโทรทัศน์ กลยุทธ์การสอน สไลด์ : กิจกรรมสนับสนุนการสอน เข้าอบรมเป็นเวลา วันที่ 1 และในวันที่ 2 และกิจกรรมยามเช้า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่เกิดเหตุสุดวิสัยไม่ได้ทำกิจกรรมนั้น ๆ ในบางจุดฝึกอบรม เช่น ไม่ได้จัดกิจกรรมเทปโทรทัศน์ ที่จุดฝึกอบรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และที่จุดฝึกอบรมภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงใต้จัดกิจกรรมฉายสไลด์ : กิจกรรมสนับสนุนการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม ทั้ง 2 วัน ผู้

เข้ารับการอบรมมาทันเวลาต่ำกว่าร้อยละ 90 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความเหน็ดเหนื่อยจากการฝึกอบรม และการทำงานก็อาจเป็นไปได้ ส่วนในกรณีกิจกรรมยามเช้านั้นมีปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมที่จุดฝึกอบรมภาคใต้ กล่าวคือ มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพียงร้อยละ 68.11 เท่านั้น ซึ่งทำให้ค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 90 เมื่อทดสอบตามเกณฑ์พบว่า โดยส่วนรวมการจัดกิจกรรมครั้งนี้ประสบความสำเร็จ กล่าวคือ กิจกรรมการฝึกอบรมที่มีผู้เข้าร่วมไม่ต่ำกว่าร้อยละ 90 มีจำนวนกิจกรรมไม่ต่ำกว่าร้อยละ 90 อย่างมีนัยสำคัญ อันแสดงถึงความสนใจของผู้เข้ารับการอบรม อันเนื่องมาจากคุณภาพของกิจกรรม และความสามารถของวิทยากรต้นแบบในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อพิจารณาเป็นรายจุดฝึกอบรมปรากฏว่า การเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เข้าอบรม ณ จุดฝึกอบรมต่าง ๆ ประสบความสำเร็จตามเกณฑ์ยกเว้น ผู้เข้าอบรมในภาคเหนือและภาคตะวันออก ทั้งนี้เป็นเพราะผู้เข้ารับการอบรมเข้าอบรมไม่ครบถ้วน มีครูบางคนต้องเดินทางไปรับพระราชทานปริญญาบัตรที่กรุงเทพมหานคร บางคนต้องไปอบรมตามโครงการอื่น และบางคนขาดหายไปโดยไม่ทราบสาเหตุ ซึ่งเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ได้ให้ครูกลุ่มนี้ชี้แจงเหตุผลที่ไม่เข้ารับการอบรมทุกวัน หรือเข้ารับการอบรมแต่มาสาย หรือเข้ารับการอบรมแต่อยู่ไม่ตลอดวัน ข้อมูลดังกล่าวอาจแสดงถึงความไม่กระตือรือร้นในการรับการอบรมของครู อีกปัจจัยหนึ่งก็อาจเป็นเพราะ

ต้องลดกิจกรรมบางอย่าง เนื่องจากสภาพการณ์ไม่อำนวย เวลาไม่มีพอเพียงที่จะทำกิจกรรม จึงทำให้ค่าร้อยละของผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่ำกว่าเกณฑ์กำหนดในกรณีของผู้เข้ารับการอบรม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการวิเคราะห์กิจกรรมที่มีผู้เข้าร่วมน้อยกว่าเกณฑ์มักเป็นกิจกรรมที่ต้องร่วมร้องเพลงหรือแสดงท่าทางประกอบ ผู้เข้ารับการอบรมไม่กล้าแสดงออก จึงหลบเลี่ยงการเข้าร่วมกิจกรรมแบบนี้ นอกจากนี้พบว่า ผู้ที่มาเข้ารับการอบรมสายเพราะบ้านอยู่ไกล ต้องใช้เวลาเดินทางมากจึงทำให้เข้าอบรมไม่ทันเวลา อย่างไรก็ตามก็ดีที่นับว่าการจัดกิจกรรมในการฝึกอบรมนำร่องประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ มีเพียงบางจุดฝึกอบรมเท่านั้นประสบปัญหา ซึ่งในการฝึกอบรมจริงก็อาจจะแก้ไขปัญหาเรื่องสถานที่ฝึกอบรมให้สามารถจัดกิจกรรมได้ครบ ผู้บริหารให้ความสนใจในการอบรมเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในจุดฝึกอบรมภาคเหนือ จัดทำสื่อเสริมให้พร้อม ซึ่งจะเรียกร้องความสนใจได้มากยิ่งขึ้น ตลอดจนปรับปรุงการบริหารเวลาและปรับปรุงกิจกรรมบางกิจกรรมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การปรับปรุงควรให้ความสนใจเป็นพิเศษในการฝึกอบรมในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

7.2.4.4 ผลการประเมินประสิทธิผลการฝึกอบรมนำร่อง

1) ประสิทธิภาพการฝึกอบรมนำร่องโดยส่วนรวม ผลการประเมินพบว่า ครูผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจการฝึกอบรมนำร่องเป็นไปตามเกณฑ์ ผู้เข้ารับการอบรมมีคะแนน

พัฒนาการความเชื่อในหลักการของโครงการ และผู้ที่มีคะแนนความเชื่อเพิ่มขึ้นเป็นไปตามเกณฑ์ ผู้เข้ารับการอบรมมีคะแนนพัฒนาการด้านการเรียนรู้ มีผู้ที่ได้คะแนนเพิ่มขึ้นเป็นไปตามเกณฑ์ แต่ค่าเฉลี่ยร้อยละที่เพิ่มขึ้นยังไม่ถึงเกณฑ์ร้อยละ 15 ในด้านคะแนนกิจกรรมการเรียนการสอนก่อนและหลังการฝึกอบรมประมาณ 2 เดือน ปรากฏว่าผลไม่แตกต่างกัน สำหรับในด้านการนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ในการเรียนการสอนพบว่า ครูผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้จากการอบรมไปใช้น้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนดโดยสรุปการฝึกอบรมนำร่องครั้งนี้ ประสพผลเป็นที่พึงพอใจของผู้เข้าอบรม ผู้เข้าอบรมได้เข้าร่วมกิจกรรมหลักของการอบรม ผู้เข้ารับการอบรมมีความเชื่อมั่นในหลักการของโครงการ และมีความรู้เพิ่มขึ้น แต่ยังไม่ถึงขั้นที่น่าพอใจ ในด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครูนั้นพบว่า ข้อมูลติดตามผล 2 เดือน หลังจากการฝึกอบรมแสดงให้เห็นว่าครูยังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน ตามที่โครงการมุ่งหวัง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการฝึกอบรมยังไม่เข้มข้นพอที่ครูจะปรับเปลี่ยนได้ในเวลา 2 เดือน (ซึ่งที่จริงแล้วควรจะต้องใช้เวลา 6 เดือน แต่ด้วยเวลาที่จำกัดจึงจำเป็นต้องติดตามผลเบื้องต้น) เป็นที่น่าสนใจว่าการรายงานพฤติกรรมการสอนของตนเองของครูก่อนอบรม และหลังการอบรม 2 เดือน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการติดตามพฤติกรรมการสอนของครูโดยการสังเกต การสัมภาษณ์และการสอบถามครู พบว่าครูนำความรู้จากการอบรม

ไปจัดการเรียนการสอนน้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อีกปัจจัยอาจเป็นไปได้ก็คือ บริบทที่โรงเรียน ทั้งในด้านความพร้อมและความสนใจของผู้บริหาร อาจเป็นปัจจัยสำคัญที่จะผลักดันในเรื่องพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนของครู ดังนั้นจากการประเมินพอสรุปได้ว่า การฝึกอบรมนาร่องประสบความสำเร็จในด้านพัฒนา ทักษะ-คติดและความรู้ของครู ส่วนในเรื่องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมครู ข้อมูลในปัจจุบันยังไม่สนับสนุนถึงประสิทธิผลในด้านนี้ อย่างไรก็ตามก็ตีสมควรที่จะปรับปรุงการจัดการฝึกอบรมจริงในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะคุณภาพของผู้ดำเนินการฝึกอบรมระดับจังหวัด การเตรียมสื่อหลักและสื่อเสริมให้พร้อม การเลือกสถานที่ที่เหมาะสมและการให้ความสนใจของผู้บริหาร การศึกษาทุกระดับในโครงการนี้ และที่สำคัญยิ่งก็คือ ความสนใจและเอาจริงในการสนับสนุนโครงการนี้ ของผู้บริหารระดับโรงเรียน เช่น การปรับปรุงระบบนิเทศภายในในเรื่องการเรียนการสอนตามโครงการอย่างจริงจัง การบูรณาการการสอนตามโครงการนี้ให้เป็น การวิจัยในชั้นเรียนที่ยังประโยชน์ในความก้าวหน้าของครูคู่กับความก้าวหน้าของนักเรียนด้วย การสร้างเงื่อนไขเหล่านี้ทั้งในระดับกระทรวง ระดับจังหวัด และระดับโรงเรียน น่าจะเป็นเงื่อนไขที่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการสอนของครูที่นำไปสู่คุณภาพของการสอน ซึ่งจะประจักษ์อย่างชัดเจนในการประเมินครูดังคำกล่าวนี้ว่า ค่าของครูให้ดูที่ศิษย์ เพื่อเพิ่มประสิทธิผลของโครงการปรับปรุงประสิทธิผลการเรียนการสอนของ

ครูประถมศึกษา ผู้ประเมินข้อเสนอแนะโดยทั่วไปดังนี้

ก. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรจะได้ติดตามประเมินผลการนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมนาร่องไปใช้ในการปฏิบัติงานของครูเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้ทราบว่าเมื่อครูได้รับการฝึกอบรมไปแล้ว ครูได้นำความรู้ไปใช้หรือไม่ และถ้าครูกลับไปปฏิบัติงานที่โรงเรียนแล้วครูจะเปลี่ยนแปลงระดับการนำความรู้ไปใช้หรือไม่

ข. ในปี พ.ศ. 2529 ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จะดำเนินการฝึกอบรมครูประถมศึกษาทั่วประเทศ ควรจะมีระบบการกำกับและดูแลให้หน่วยงานในสังกัด ซึ่งได้แก่ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ มีการติดตามประเมินผลการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดนั้น ๆ ด้วย

ค. เจ้าหน้าที่สำนักโครงการรับความช่วยเหลือสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นฝ่ายสนับสนุนและประสานงานการจัดดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ควรสนับสนุนการจัดทำโครงการที่อยู่ในความรับผิดชอบให้ดำเนินไปได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และบังเกิดผลดีแก่การจัดทำโครงการทำนองนี้

ง. ศึกษานิเทศก์อำเภอ ควรจะได้มีการนิเทศติดตามผลในด้านการนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงาน ควร

แนะนำช่วยเหลือครูอย่างใกล้ชิด และผู้บริหาร ควรให้การสนับสนุนทางด้านวิชาการและ บำรุงขวัญและกำลังใจให้แก่ครูโดยการนำ ผลงานในด้านการสอนของครูมาประกอบใน การพิจารณาความดีความชอบด้วย

จ. ควรจะได้มีการติดตามประเมินผล โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียน การสอนของครูประถมศึกษา ในส่วนของการ นำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติ งานที่โรงเรียน ภายหลังจากการฝึกอบรม ไปแล้วเป็นเวลา 6 เดือน 1 ปี หรือมากกว่านั้น

ฉ. ควรจะได้นำแนวทางจากการประเมิน โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียน การสอนของครูประถมศึกษาไปประเมินโครง การฝึกอบรมครูประถมศึกษาในโครงการ อื่น ๆ ต่อไป

ช. กำหนดเกณฑ์ในการประเมินประ-สิทธิภาพการประถมศึกษาของประเทศเพื่อ จะได้ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินโครงการ ต่อไป

2) ประสิทธิภาพการฝึกอบรมในภาคเหนือ ซึ่งปรากฏว่าผู้เข้ารับการอบรมพึงพอใจการ ฝึกอบรมต่ำกว่าเกณฑ์ ผู้เข้ารับการอบรมมี พัฒนาการด้านความเชื่อในหลักของโครงการ เป็นไปตามเกณฑ์ ผู้เข้ารับการอบรมมีคะแนน การเรียนรู้เพิ่มขึ้น แต่ยังไม่ถึงเกณฑ์ร้อยละ 15 ผู้เข้ารับการอบรมมีคะแนนกิจกรรมการเรียน การสอนก่อนอบรมและหลังการอบรม 2 เดือน ไม่แตกต่างกันอีกทั้งผู้เข้ารับการอบรม นำ ความรู้ที่ได้จากการอบรมไปใช้ในการเรียน

สอนต่ำกว่าเกณฑ์ สภาพของประสิทธิผล ของการฝึกอบรมนําร่องคล้ายคลึงกับประ-สิทธิภาพการฝึกอบรมนําร่องโดยส่วนรวม แตกต่างกันไปประเด็นเดียว คือ ผู้เข้ารับการ อบรมนําร่องในภาคเหนือ พึงพอใจต่อการฝึก อบรมต่ำกว่าเกณฑ์ ในขณะที่โดยส่วนรวม แล้วผู้เข้ารับการอบรมพอใจการฝึกอบรม นําร่องเป็นไปตามเกณฑ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ว่าสถานที่การฝึกอบรมไม่เหมาะสม หอประชุม ที่ใช้อบรมควบคุมแสงไม่ได้ ไม่มีพัดลม ห้อง อบรมดับแคบ นั่งศึกษาอย่างแออัด ทำให้ไม่ สะดวกในการจดบันทึก ผนวกกับมีผู้เข้ารับ การอบรมไม่น้อย ไม่คุ้นเคยกับการอบรมแบบ พึ่งตนเองแบบนี้จึงได้แสดงความเห็นว่าการ อบรมแบบนี้เห็น้อยมาก ไม่ได้พักผ่อนทั้งวัน เสาร์และวันอาทิตย์ หลายคนได้ให้ความเห็น ว่าไม่ชอบกิจกรรมเสริมต่าง ๆ โดยเสนอว่า น่าจะตัดกิจกรรมเสริมออกไปด้วย สถานที่ ไม่เหมาะสมกับการไม่คุ้นเคยกับวิธีการฝึก อบรมแบบนี้จึงทำให้ผู้เข้ารับการอบรมไม่พึง พอใจการฝึกอบรมตามเกณฑ์ อย่างไรก็ตาม แม้ จะไม่พึงพอใจในระดับที่เกณฑ์กำหนด แต่ผู้ เข้ารับการอบรมในภาคเหนือก็มีประสิทธิผล ในด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างจากผู้เข้ารับการฝึก อบรมโดยส่วนรวม เพื่อให้การฝึกอบรมใน ภาคเหนือมีประสิทธิผลเพิ่มขึ้น ผู้ประเมินจึง เสนอแนะ

ก. ผู้เชี่ยวชาญหรือหัวหน้าโครงการปรับ-ปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครู ประถมศึกษา ควรจะได้พิจารณาถึงหลักสูตร การฝึกอบรมผู้ดำเนินการฝึกอบรมต้นแบบ

เพราะกิจกรรมการฝึกอบรมบางอย่างไม่สอดคล้องกับการที่จะนำไปใช้กับครูผู้เข้ารับการฝึกอบรม มีกิจกรรมการฝึกพูดน้อยไป ทำให้ผู้ดำเนินการฝึกอบรมบางคนขาดทักษะการพูด สื่อความหมายไม่ชัดเจน ไม่ดึงดูดใจผู้ฟัง และผู้ดำเนินการฝึกอบรมต้นแบบ ส่วนใหญ่ที่รับผิดชอบการฝึกอบรมนำร่องในภาคเหนือยังไม่มั่นใจในการจัดกิจกรรมนั้น ทักษะการและกิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรม

ข. ผู้ดำเนินการฝึกอบรมระดับอำเภอในภาคเหนือที่จะจัดการฝึกอบรมครูในโอกาสต่อไป ควรจะได้พิจารณาถึง

- วิธีการฝึกอบรม ควรจัดกิจกรรมการฝึกอบรมในแต่ละวันตามลำดับขั้นตอนที่เหมาะสม โดยเพิ่มกิจกรรมนันทนาการให้มากขึ้น เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากการศึกษาชุดฝึกอบรมและเพิ่มกิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรมด้วย

- จัดหาเทปโทรทัศน์ สไลด์ และแผ่นใสให้มีจำนวนเพียงพอกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยเฉพาะแผ่นใสควรเขียนตัวอักษรให้มีขนาดและสีที่มองเห็นชัดเจน และทำให้เกิดความสนใจ

- ในด้านสถานที่ฝึกอบรม ควรจัดเตรียมสถานที่ที่เหมาะสม โดยเฉพาะสถานที่ที่ใช้ในการฉายสไลด์ จัดเตรียมโต๊ะ เก้าอี้ ให้เพียงพอและถ้าจัดการฝึกอบรมในช่วงที่อากาศร้อนควรจัดเตรียมพัดลมไว้ใช้ด้วย

- ในด้านเวลา ควรเพิ่มระยะเวลาของการฝึกอบรมให้มากขึ้น โดยเฉพาะช่วงแรก

ควรเพิ่มเวลาจาก 3 วันเป็น 4-5 วัน ในช่วงที่สองควรเพิ่มเป็น 1-2 เดือน ส่วนในช่วงที่สามใช้เวลา 2 วันเท่าเดิม และควรจัดการฝึกอบรมเฉพาะในวันธรรมดาค่า เพื่อให้ครูได้หยุดพักผ่อนในวันเสาร์และวันอาทิตย์

- ในด้านการเรียนรู้ ผู้ดำเนินการฝึกอบรมควรจัดเวลาให้ครูศึกษาชุดฝึกและสื่อเสริมให้เพียงพอ เน้นให้ศึกษากันอย่างจริงจัง ทั้งที่ศึกษาเป็นการบ้านและศึกษา ณ จุดอบรม อภิปรายให้ครูทุกคนเข้าใจเนื้อหาสาระให้ตรงกัน กระตุ้นให้ครูซักถามปัญหาข้อสงสัย เพื่อให้เกิดผลดีด้านการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ค. หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอทุกอำเภอ ควรชี้แจงแนะนำให้ครูเห็นความสำคัญของโครงการ โดยเข้ารับการฝึกอบรมตามกำหนดเวลาให้ครบทุกคน เข้าร่วมทุกกิจกรรมของการฝึกอบรม ถ้าหากใครไม่ปฏิบัติตามก็ควรจะมีมาตรการชี้แจงและให้ผลถึงการพิจารณาความดีความชอบด้วย

ง. หลังการฝึกอบรมเสร็จแล้ว ศึกษา นิเทศก์อำเภอควรจะได้ติดตามผลในการนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานกระตุ้น แนะนำให้ครูนำไปใช้และควรนำผลการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในด้านการสอนของครูมาประกอบในการพิจารณาความดีความชอบด้วย

3) ประสิทธิภาพการฝึกอบรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งผลการประเมินปรากฏ

ว่า ครูที่เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมเป็นไปตามเกณฑ์ ผู้เข้ารับการอบรมมีพัฒนาการด้านความเชื่อในหลักการของโครงการเป็นไปตามเกณฑ์ ผู้เข้ารับการอบรมมีพัฒนาการด้านการเรียนรู้เป็นไปตามเกณฑ์เป็นส่วนใหญ่ เพียงแต่ค่าเฉลี่ยร้อยละที่เพิ่มขึ้นต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 15 ผู้เข้ารับการอบรมรายงานว่าตนเองจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก่อนและหลังการฝึกอบรมไม่แตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ดี ผลการติดตามกลุ่มตัวอย่างครู พบว่าครูที่ได้รับการอบรมได้นำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามเกณฑ์ ประสิทธิภาพของผู้เข้ารับการอบรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแตกต่างจากโดยส่วนรวมในประเด็นสุดท้ายเท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอิทธิพลของกลุ่มตัวอย่างก็เป็นไปได้ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างครูที่เข้าอบรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 8 ใน 12 คน หรือร้อยละ 66.67 ได้นำกิจกรรมไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 จากที่รับการอบรมไปใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งผลการทดสอบปรากฏว่าไม่แตกต่างจากร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่โดยส่วนรวมกลุ่มตัวอย่างครูที่ติดตามผลทั้งหมด 72 คน ปรากฏว่าครูที่นำกิจกรรมไปใช้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 มีจำนวน 49 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 68.06 และเมื่อทดสอบนัยสำคัญ ปรากฏว่าต่ำกว่าร้อยละ 80 จึงกล่าวได้ว่าประสิทธิผลด้านการนำกิจกรรมที่อบรมไปใช้ถึงเกณฑ์ในกรณีนี้มีผู้เข้ารับการอบรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเหตุเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กเกิน

ไปมากกว่าเกิดจากประสิทธิผลแท้จริง อย่างไรก็ตาม กิติเพื่อให้งังเกิดประสิทธิผลเพิ่มขึ้น และเป็นไปอย่างแท้จริง ผู้ประเมินข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

ก. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่พึงพอใจเป็นอย่างมากต่อเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมทั้งเวลาขณะดำเนินการฝึกอบรมและเวลาที่นำกิจกรรมฝึกปฏิบัติไปปฏิบัติในการฝึกอบรมช่วงที่สอง ดังนั้นการฝึกอบรมต่อไปต้องเพิ่มเวลาการฝึกอบรม โดยเพิ่มเวลาที่ใช้ในการศึกษาชุดฝึกอบรมแต่ละเล่มและเวลาที่ใช้ฝึกปฏิบัติในการฝึกอบรมช่วงที่สอง

ข. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่พึงพอใจต่อสถานที่ที่ใช้ในการฝึกอบรมเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นผลต่อความพึงพอใจกระบวนการฝึกอบรมด้วย ดังนั้นในการฝึกอบรมต่อไป ผู้ดำเนินการฝึกอบรมควรที่จะเลือกสถานที่ที่เหมาะสม มีบรรยากาศเอื้ออำนวยต่อการอ่านชุดฝึกอบรมให้มากที่สุด

ค. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแสดงความสนใจต่อสื่อเสริมน้อย ทั้งนี้เนื่องจากการฝึกอบรมนำร่องครั้งนี้ไม่สามารถจัดทำสื่อเสริม คือ เทปโทรทัศน์และสไลด์ได้ทันเวลา จึงใช้เทปโทรทัศน์และสไลด์ที่ขอยืมจากหน่วยงานต่าง ๆ บางเรื่องสั้นมาก และบางเรื่องผู้เข้ารับการฝึกอบรมเคยดูมาก่อนแล้ว การเสนอสื่อเสริมจึงไม่ได้ผลเท่าที่ควร การจัดการฝึกอบรมต่อจึงควรเตรียมการในเรื่องของสื่อเสริมให้พร้อมก่อนดำเนินการฝึกอบรม

ง. จากแบบสอบถามความพึงพอใจปลายเปิด ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องการให้เพิ่ม

กิจกรรมให้มากขึ้น ทั้งกิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรมและกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ การฝึกอบรมต่อไปจึงควรที่จะพิจารณากิจกรรมสอดแทรกเหล่านี้เพิ่มมากขึ้น เพราะช่วยคลายเครียดจากการอ่านและสามารถสร้างเจตคติที่ดีต่ออาชีพครูให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มาก

จ. จากการติดตามประเมินผู้เข้ารับการฝึกอบรมไปแล้วเป็นเวลา 2 เดือน มีครูที่นำกิจกรรมการเรียนการสอนจากชุดฝึกอบรมไปใช้ตามเกณฑ์มีร้อยละ 68 ของจำนวนกิจกรรมทั้งหมด ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะช่วงเวลาที่ครูกลับไปทำงานน้อยเกินไป การติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของครูในการฝึกอบรมต่อไป สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงควรวางมาตรการของการติดตามประเมินผลว่าครูได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนการสอนไปมากน้อยเพียงใด โดยคำนึงถึงระยะเวลาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

4) ประสิทธิภาพการฝึกอบรมในภาคกลาง ปรากฏว่าผู้เข้ารับการอบรมมีความพอใจต่อการฝึกอบรมตามเกณฑ์ ผู้เข้ารับการอบรมมีพัฒนาการด้านความเชื่อในหลักการของโครงการตามเกณฑ์ ผู้เข้ารับการอบรมมีพัฒนาการด้านการเรียนรู้ตามเกณฑ์เป็นส่วนใหญ่ เพียงแต่คะแนนร้อยละที่เพิ่มขึ้นไม่ถึงเกณฑ์ร้อยละ 15 ผู้เข้ารับการอบรมได้คะแนนกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นกว่าก่อนเข้ารับการอบรมอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งมีผู้ที่ได้คะแนนกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นเกิน

ร้อยละ 50 ยิ่งไปกว่านั้นผลการติดตามผลการนำความรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนพบว่า ครูได้นำความรู้ไปใช้ตามเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้กล่าวได้ว่าผลการฝึกอบรมในภาคกลางยังเกิดประสิทธิผลทั้งในด้านความรู้ ความเชื่อ ความพึงพอใจ และการเปลี่ยนพฤติกรรมครบถ้วน แม้ในด้านความรู้ยังไม่ถึงเกณฑ์ร้อยละ 15 ก็ตาม ซึ่งแสดงว่าการฝึกอบรมนำร่องในภาคกลางประสบผลสำเร็จขั้นต้นเป็นที่น่าพอใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประสิทธิภาพของการฝึกอบรมผนวกกับคุณลักษณะที่กระตือรือร้นของครูผู้เข้าอบรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นครูหนุ่มสาว มีพื้นความรู้ดี อีกทั้งสถานที่ฝึกอบรมสะดวกสบาย อย่างไรก็ตาม ยังมีช่องทางที่จะเพิ่มประสิทธิผลของการฝึกอบรมได้ ผู้ประเมินจึงใคร่เสนอแนะดังนี้

ก. การเลือกสถานที่สำหรับจัดการฝึกอบรมควรเลือกสถานที่ที่สามารถถ้านวยความสะดวกในการจัดการฝึกอบรมและอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับที่พักของผู้เข้ารับการฝึกอบรม หรือมีความสะดวกในการเดินทาง เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถเข้ารับการฝึกอบรมได้ทันตามกำหนดเวลา ซึ่งจะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมครบตามกระบวนการฝึกอบรม ถ้าสถานที่จัดการฝึกอบรมอยู่ไกลจากที่พักของผู้เข้ารับการฝึกอบรมอาจขยายเวลาการมาเข้ารับการฝึกอบรมให้เหมาะสม

ข. ควรปรับปรุงสื่อบางอย่างที่ใช้ในการฝึกอบรมโดยเฉพาะเทปโทรทัศน์และสไลด์ ควรผลิตเทปโทรทัศน์และสไลด์ที่เป็นสื่อจริง

ตามที่กำหนดไว้ในแผนเพื่อนำไปใช้ในการฝึกอบรม สำหรับแผนในสรุปรูปทเรื่องจำนวน 20 เล่ม ควรปรับปรุงโดยสี่ที่เขียนควรเป็นสี่เข้ม เช่น สีดำ สีน้ำเงิน แบบตัวอักษรที่เขียนควรเป็นแบบที่สามารถอ่านในระยะไกลได้ชัดเจน

ค. การฝึกอบรมที่มีการเขียนรายงานการเดินทางเพื่อเบิกค่าเบี้ยเลี้ยงตามระเบียบการเบิกจ่ายเงินของกระทรวงการคลัง ควรจัดเวลาสำหรับการเขียนรายงานหรือใช้เวลาช่วงระหว่างพักการฝึกอบรม และการชี้แจงการเขียนรายงาน เจ้าหน้าที่การเงินควรเขียนรายงานที่เป็นตัวอย่างหลาย ๆ ชุดปิดไว้บริเวณที่ฝึกอบรม เพื่อเป็นแบบให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเขียนรายงาน เพื่อความสะดวก รวดเร็ว และลดปัญหาการเขียนรายงานการเดินทางเพื่อเบิกจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยงไม่ให้เกิดการผิดพลาด

ง. ควรติดตามผลการปฏิบัติงานของครูหลังจากผ่านการฝึกอบรม เพื่อกระตุ้นให้ครูเกิดกำลังใจในการปฏิบัติงานและนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

จ. ผู้มีหน้าที่ในด้านการจัดการฝึกอบรม ถ้าจะจัดการฝึกอบรมที่คล้ายกับการฝึกอบรมในครั้งนี้อาจศึกษารูปแบบกระบวนการพัฒนาหลักสูตร การฝึกอบรมและการจัดเตรียมการฝึกอบรมตามโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา เพราะการฝึกอบรมตามโครงการดังกล่าวมีกระบวนการ

พัฒนาหลักสูตรและการจัดเตรียมการฝึกอบรมที่มีกระบวนการครบตามระบบการฝึกอบรมที่เป็นสากล ซึ่งมีความเหมาะสมในการดำเนินการฝึกอบรมอย่างยิ่ง

ฉ. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ควรจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ซึ่งจะเปิดโอกาสให้ครูได้ร่วมมือปรึกษาเกี่ยวกับการสนับสนุนและแก้ไขการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ

เมื่อปรับปรุงตามที่เสนอแนะดังกล่าวแล้วก็สมควรนำกระบวนการฝึกอบรมไปปฏิบัติจริงได้

5) ประสิทธิผลการฝึกอบรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งปรากฏว่า ผู้เข้ารับการอบรมพอใจในการฝึกอบรมตามเกณฑ์ ผู้เข้ารับการอบรมมีความเชื่อตามหลักการของโครงการตามเกณฑ์ ผู้เข้ารับการอบรมมีพัฒนาการด้านการเรียนรู้ตามเกณฑ์ส่วนใหญ่ เพียงแต่คะแนนร้อยละที่เพิ่มขึ้นยังไม่ถึงเกณฑ์ร้อยละ 15 ผู้เข้ารับการอบรมมีพัฒนาการด้านการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นไปตามเกณฑ์ ยิ่งไปกว่านั้นครูทั้ง 12 คน ที่ติดตามผลพบว่าได้นำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปใช้ตามเกณฑ์ร้อยละ 80 ของกิจกรรมการเรียนการสอน ประสิทธิภาพของการฝึกอบรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเช่นเดียวกับการฝึกอบรมในภาคกลาง ทั้งนี้อาจมีปัจจัยเรื่องลักษณะของกลุ่มครู ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่เป็นครูที่มีประสบการณ์สถานที่ฝึกอบรมดีมาก ยิ่งไปกว่านั้นผลการสอบนักเรียน ๖.6 ทั่วประเทศปรากฏว่า จังหวัด

ชลบุรี เป็นอันดับ 3 ของประเทศ ทำให้ผู้บริหารการศึกษาของจังหวัดทุกระดับมีกำลังใจเป็นพิเศษ อันอาจเป็นปัจจัยเสริมให้การฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพอยู่แล้ว เพิ่มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นอีก แต่อย่างไรก็ดี ยังมีแนวทางที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการฝึกอบรมได้ชัด ผู้ประเมินจึงใคร่เสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้

ก. ผู้เชี่ยวชาญโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา ควรจะได้พิจารณาถึงการคัดเลือกคณะปฏิบัติงาน ให้มีทักษะในการพูดและการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม เพราะผู้ดำเนินการฝึกอบรมบางคนพูดไม่ชัดเจน และไม่เรียกความสนใจผู้เข้ารับการฝึกอบรม และการจัดหลักสูตรการฝึกอบรมเข้มให้คณะปฏิบัติงาน ควรจะเน้นทางด้านทักษะในการพูด และการจัดกิจกรรมให้มากยิ่งขึ้น เพราะเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินการฝึกอบรม

ข. ในการจัดฝึกอบรมที่จะจัดให้มีขึ้นต่อไป ในปี พ.ศ. 2529 นั้น ผู้เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมในระดับอำเภอที่จะจัดฝึกอบรมครูในฐานะกลุ่มโรงเรียนต่อไปนี้ ควรจะได้พิจารณาถึงสิ่งเหล่านี้คือ

- เวลาในการจัดฝึกอบรม ควรจะขยายเวลาในการฝึกอบรมให้มากขึ้น โดยช่วงที่ 1 ควรขยายเป็น 4-5 วัน และช่วงที่ 2 ควรเพิ่มเป็น 3-4 สัปดาห์ จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีเวลาศึกษาชุดฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติอย่างพอเพียง

- สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดฝึกอบรมควรจัดหาเทปโทรทัศน์ สไลด์และแผ่นใส ให้พอเพียงและมีคุณภาพ จะช่วยให้การฝึกอบรมดำเนินไปโดยราบรื่น และเกิดผลดีต่อการฝึกอบรม

- การจัดกิจกรรมสลับ ผู้ดำเนินการฝึกอบรมควรจะจัดกิจกรรมนันทนาการสลับกับกิจกรรมวิชาการให้มากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อเห็นว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความเครียด

6) ประสิทธิผลการฝึกอบรมนาร่องในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความพึงพอใจในการฝึกอบรมนาร่องตามเกณฑ์ ผู้เข้ารับการอบรมพัฒนาการด้านความเชื่อในหลักการของโครงการตามเกณฑ์ ผู้เข้ารับการอบรมมีพัฒนาการด้านการเรียนรู้ตามเกณฑ์เป็นส่วนใหญ่ เพียงแต่คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นไม่ถึงเกณฑ์ร้อยละ 15 ในกรณีคะแนนกิจกรรมการเรียนการสอน ปรากฏว่าหลังจากการฝึกอบรม 2 เดือน ผู้เข้ารับการอบรมมีคะแนนกิจกรรมการเรียนการสอนลดลง ซึ่งสอดคล้องกับผลการติดตามผลกลุ่มตัวอย่างครูจำนวน 12 คน ปรากฏว่าครูเหล่านี้ได้นำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด โดยสรุปการฝึกอบรมนาร่องในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประสบประสิทธิผลเบื้องต้นในการฝึกอบรม เฉพาะความพึงพอใจ ความเชื่อและบางส่วนของ การเรียนรู้ ยังไม่ประสบความสำเร็จในด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเรียนการสอนของครู ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้เข้ารับการอบรมไม่

คุ้นเคยกับวิธีอบรมแบบนี้ อีกทั้งสถานที่ฝึกอบรมไม่เอื้ออำนวย สื่อเสริมไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และจากการสังเกตพบว่า มีครูที่ขาดความกระตือรือร้น และคิดว่าสอนแบบนี้ดีที่สุดแล้ว ไม่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์เช่นนี้ต้องการนิเทศก์ภายในและการนิเทศก์ภายนอก เพื่อช่วยเหลือแนะนำครูที่มีความเชื่อเช่นนี้เป็นอย่างมาก สำหรับข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการฝึกอบรมในภาคตะวันตกมีดังนี้

ก. ในการฝึกอบรมครั้งต่อไปควรมีการดำเนินงานเช่นเดียวกับการฝึกอบรมนำร่องครั้งนี้ ในเรื่องกระบวนการจัดเตรียมการฝึกอบรม การจัดกิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรมที่มีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง เทคนิคการจัดกิจกรรมสอดแทรกระหว่างฝึกอบรม รวมทั้งความตั้งใจจริงและความมีมนุษยสัมพันธ์อันดีของผู้ดำเนินการฝึกอบรม

ข. สิ่งที่ต้องปรับปรุงสำหรับการฝึกอบรมครั้งต่อไป ได้แก่ ความพอเพียงและคุณภาพของสื่อเสริม ความมีประสิทธิภาพของเครื่องฉายและระบบเสียง สถานที่ที่ใช้ในการฝึกอบรม และควรเพิ่มระยะเวลาในการฝึกอบรมครั้งที่ 2 เป็น 3 สัปดาห์

ค. การฝึกอบรมครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นการฝึกปฏิบัติที่โรงเรียนนั้น ควรมีการนิเทศภายในทุกวัน และมีการนิเทศภายนอกควบคู่ไปด้วย เพื่อให้เกิดประสิทธิผลของการปฏิบัติมากที่สุด

ง. ภายหลังจากฝึกอบรม ควรมีการนิเทศติดตามผลเป็นช่วง ๆ ทุก ๆ 3 เดือนอย่างจริงจัง เพื่อกระตุ้นครูในการนำความรู้มาใช้ให้เต็มที่ รวมทั้งการใช้สื่อการสอนด้วย เพื่อเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการพิจารณาความดีความชอบ

จ. ในการประเมินครั้งต่อไป ควรมีการติดตามประเมินผลการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานหลังการฝึกอบรมไปแล้วเป็นเวลา 6 เดือน หรือ 1 ปี ทั้งนี้ควรรวมถึงการสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครูในด้านการสอดแทรกคุณธรรมด้วย

7) ประสิทธิผลการฝึกอบรมนำร่องในภาคใต้ ผลการประเมินปรากฏว่า ผู้เข้ารับการอบรมพึงพอใจการฝึกอบรมต่ำกว่าเกณฑ์ ผู้เข้ารับการอบรมมีพัฒนาการความเชื่อในหลักการของโครงการตามเกณฑ์ ผู้เข้ารับการอบรมมีพัฒนาการด้านการเรียนรู้ตามเกณฑ์เป็นส่วนใหญ่ เพียงแต่คะแนนร้อยละเพิ่มขึ้นไม่ถึงเกณฑ์ร้อยละ 15 กล่าวคือ เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 7.30 ซึ่งต่ำสุดในทุกจุดฝึกอบรม ผู้เข้ารับการอบรมมีคะแนนกิจกรรมการเรียนการสอนก่อนและหลังการฝึกอบรมไม่แตกต่างกัน แต่จากการติดตามผลครู 12 คนพบว่า ครูที่ได้นำความรู้ไปใช้ตามเกณฑ์มีจำนวน 8 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 66.67 ซึ่งไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นปัญหา เพราะกลุ่มตัวอย่างเล็กจนเกินไป จึงทำให้ผลการทดสอบยากที่จะมีนัยสำคัญโดยสรุปแล้วการฝึกอบรมนำร่องในภาคใต้

ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นจุดฝึกอบรมเดียวที่ความพึงพอใจในการฝึกอบรมไม่เป็นไปตามเกณฑ์ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสถานที่ฝึกอบรมไม่เหมาะสม ทั้งด้านกายภาพ และความปลอดภัย จึงทำให้ผู้เข้ารับการอบรมไม่มีสมาธิในการอบรมเท่าที่ควร อีกทั้งไม่คุ้นเคยกับวิธีการอบรม เช่นนี้ จึงทำให้ผลการฝึกอบรมยังอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง นอกจากนี้ยังพบปัญหาในการใช้สื่อไม่สะดวก ไม่มีเครื่องฉายสไลด์ระบบชิงโครโนส จากการศึกษาสัมภาษณ์ครู พบว่าครูต้องปฏิบัติหลายโครงการ ทุกโครงการเป็นโครงการเร่งด่วน ครูหลายคนยอมรับว่าตนเองมีภาระหน้าที่มากเหลือเกิน ซึ่งทำให้เหนื่อยล้า และต้องการคำแนะนำช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์อำเภอ มากกว่าการนิเทศของผู้บริหารโรงเรียน ยิ่งไปกว่านั้น พบว่าผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนอำเภอสะบ้าย้อย อยู่อันดับสุดท้ายของจังหวัดสงขลา ครูที่อำเภอสะบ้าย้อย จึงต้องทำงานหนักมาก ปัญหาที่สำคัญของครูในอำเภอนี้ก็คือ ครูย้ายออกจากกลุ่มโรงเรียน ครูส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาจากที่อื่น โรงเรียนอยู่ไกลจากตัวเมือง ผู้บริหารก็เพิ่งย้ายมาจากที่อื่น ไม่ได้เข้ารับการอบรมโครงการนี้ จึงมิได้กระตุ้นครูให้ตื่นตัวทำงานด้วยสภาพบริบทดังกล่าว ทำให้การฝึกอบรมยังไม่ได้ประสิทธิผลสมบูรณ์ อย่างไรก็ตามยังมีช่องทางปรับปรุงให้เกิดประสิทธิผลของการฝึกอบรมได้ดังต่อไปนี้

ก. ในการจัดฝึกอบรมครูประถมศึกษาในภาคใต้ ต่อไปควรจัดหาสถานที่ที่สะดวก

สบายเหมาะสมที่จะจัดกิจกรรมการฝึกอบรมตามโครงการ

ข. ควรเพิ่มเวลาในการฝึกอบรมให้มากขึ้น โดยเพิ่มช่วงที่ 1 จากเดิม 3 วัน ควรเพิ่มเป็น 4-5 วัน ช่วงที่ 2 เดิม 2 สัปดาห์ ควรเพิ่มเป็น 4-5 สัปดาห์ ช่วงที่ 3 ควรเพิ่มเป็น 3 วัน นอกจากนี้ช่วงที่ 2 ควรมีการออกนิเทศติดตามผลในขณะฝึกปฏิบัติที่โรงเรียนด้วย และไม่ควรถัดการฝึกอบรมในวันเสาร์อาทิตย์

ค. หลังจากฝึกอบรมนำร่องเสร็จสิ้นไปแล้ว ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมบางคนขาดความกระตือรือร้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่ต้องการคำแนะนำจากศึกษานิเทศก์อำเภอมากกว่านิเทศจากผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ควรประสานงานในการออกนิเทศติดตามผลโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครู ประถมศึกษาให้ทั่วถึงทุกโรงเรียน และควรบรรจุไว้ในแผนการปฏิบัติงานตลอดทั้งปี

ง. ควรมีการติดตามผลการนำความรู้ที่ได้จากโครงการนี้ไปใช้หลังจากการฝึกอบรมผ่านไปแล้ว โดยควรแบ่งการติดตามเป็นช่วงระยะเวลา 6 เดือน/1 ปี นอกจากนี้ควรศึกษาพฤติกรรมของครูที่เข้ารับการอบรมในการนำคุณธรรมไปปฏิบัติงาน

จ. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรพิจารณาปัญหาที่จะเกิดจากการใช้สื่อเดิม เพราะสไลด์ที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ผลิตขึ้นมาเน้นใช้การอัดเสียงระบบซิงโครไนซ์ (Synchronize) เมื่อส่งไปให้กับจังหวัดต่าง ๆ อาจเกิดปัญหาในการใช้ เพราะบางจังหวัด ไม่มีเครื่องฉายที่ใช้กับระบบนี้

โดยสรุป ผลการประเมินแสดงว่าโครงการอบรมนำร่องตามโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา มีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมที่เป็นมาตรฐาน เป็นแบบอย่างได้อย่างดี มีการเตรียมการฝึกอบรมนำร่องอย่างดี โดยเฉพาะการเตรียมสื่อหลักในการฝึกอบรม อย่างไรก็ตาม ยังมีส่วนที่ต้องปรับปรุงในกระบวนการฝึกอบรม ดังจะเห็นจากประสิทธิผลของการฝึกอบรมนำร่องบรรลุผลบางส่วนเท่านั้น ถ้ามีการปรับปรุงการบริหารโครงการใน

ส่วนสนับสนุนการฝึกอบรมตามที่เสนอแนะไว้แล้ว มีการเตรียมสื่อให้พร้อมทั้งปริมาณและคุณภาพ ทั้งสื่อหลักและสื่อเสริม มีการเตรียมผู้ดำเนินการฝึกอบรมระดับจังหวัดให้พอเพียงทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ขยายระยะเวลาในช่วงที่ 2 และ 3 (ถ้าเป็นไปได้) ปรับกระบวนการฝึกอบรมตามข้อเสนอแนะ อีกทั้งสร้างระบบการนิเทศภายในจังหวัด ภายในอำเภอ และภายในโรงเรียนให้เข้มแข็งสอดคล้องกัน มีการประเมินและติดตามผลเป็นระยะอย่างจริงจัง ตลอดจนการบูรณาการการสอนกับการวิจัยในห้องเรียนเพื่อความก้าวหน้าของครูแล้ว ผู้ประเมินเชื่อมั่นเหลือเกินว่าโครงการนี้ เมื่อนำไปปฏิบัติจริงจะบังเกิดประสิทธิผลสมบูรณ์ได้